

**ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ**

Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015

ПРОГРАМА
фахового вступного випробування
для здобуття освітнього ступеня бакалавра
на основі освітньо-кваліфікаційного рівня
молодшого спеціаліста, освітньо-професійного ступеня
фахового молодшого бакалавра, освітнього ступеня
молодшого бакалавра

галузь знань
спеціальність
освітня програма

05 «Соціальні та поведінкові науки»
054 «Соціологія»
«Соціологія економічної діяльності»

Київ 2022

Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу ДТЕУ заборонено

Автори: М.П. Кухта, д.соц.наук,
Л.В. Губицький, канд. іст. наук, доц.,
А.М. Міщенко, канд. політ. наук.

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри філософії, соціології та політології
12 листопада 2020 р., протокол № 10 і затверджено приймальною комісією
20 січня 2022 р., протокол № 12.

Рецензент: А.А. Кравченко, д.філос.наук.

ПРОГРАМА
фахового вступного випробування
для здобуття освітнього ступеня бакалавра
на основі освітньо-кваліфікаційного рівня
молодшого спеціаліста, освітньо-професійного ступеня фахового молодшого
бакалавра, освітнього ступеня молодшого бакалавра

галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальність	054 «Соціологія»
освітня програма	«Соціологія економічної діяльності»

Автори: КУХТА Мирослава Павлівна,
ГУБИЦЬКИЙ Любомир Володимирович,
МІЩЕНКО Анна Михайлівна

ВСТУП

Програма фахового вступного випробування з дисциплін за спеціальністю «Соціологія» для здобуття освітнього ступеня бакалавра підготовлена на основі освітньо-кваліфікаційної характеристики, освітньо-професійної програми, є науково-методичним документом, який забезпечує комплексний підхід до оцінки рівня теоретичної та практичної підготовки вступників до професійної діяльності.

Мета фахового вступного випробування – визначити обсяг та рівень теоретичних знань, практичних навичок та вмінь з профільних дисциплін у галузі соціології.

Фахове вступне випробування проводять у формі письмового тестування, що дозволяє перевірити теоретичні знання вступників, їх уміння логічно мислити та вирішувати проблемні ситуації з соціології.

Програма фахового вступного випробування містить такі розділи:

1. Історія українського суспільства.
2. Загальна соціологічна теорія.
3. Методологія та організація соціологічного дослідження.
4. Соціальна структура суспільства.

До програми додається список рекомендованих джерел.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

Розділ 1. ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Історія Українського суспільства – невід’ємна складова всесвітнього історичного процесу. Поняття «суспільство», його сутнісна характеристика. Визначення поняття «народ», «нація», «соціальні стани», «верстви населення». Походження українського народу та становлення його державності. Етнонім «Україна». Поняття «українці». Первісне суспільство на території України. Періодизація первісного суспільства: палеоліт, мезоліт, неоліт, енеоліт, бронзовий та залізний вік.

Слов’янський етногенез. Теорії походження слов’ян. Родова община та суспільний лад слов’ян, перехід від первісно-родового до класового суспільства. Слов’яни на історичній арені у писемних джерелах римських та грецьких вчених (Пліній Старший, Тацит, Птоломей та інші).

Виникнення та становлення давньоруської держави. Організація державної влади IX – XIII ст. Політичний устрій та соціально-економічний розвиток України-Русі. Роль князя, дружини. Боярська рада. Соціально-класова структура суспільства. Формування соціальних верств населення в Київській Русі. Місце і роль Галицько-Волинського князівства в історії української державності.

Українське суспільство в період Великого Князівства Литовського та Речі Посполитої. Польська експансія на українські землі. Городельська унія. Люблінська унія. Зміни в соціально-релігійному житті населення: Берестейська церковна унія. Виникнення греко-католицької церкви. Поділ Київської митрополії.

Трансформація українського суспільства в добу козацтва. Українське козацтво, як соціально-військовий стан. Військова організація та воєнне мистецтво українського козацтва. Утворення Запорізької Січі (середина XVI ст.). Суспільно-політичне становище Гетьманщини: кордони, населення, політичний та адміністративно-територіальний устрій (остання третина XVII-XVIII ст.).

Суспільно-економічне становище українських земель у складі іноземних держав наприкінці XVIII - у першій половині XIX ст. Соціальна структура українського суспільства на західноукраїнських землях та Наддніпрянщині. Суспільно - політичні процеси в українських землях на етапі становлення індустріального суспільства (друга пол. XIX ст. -1914 р.). Буржуазні реформи в українських землях Російської імперії 60-70-х рр. XIX ст. та їх особливості. Контрреформи 80-90-х років XIX століття.

Українське суспільство в умовах Першої світової війни. Плани Антанти та Троїстого (Четверного) союзів щодо України. Українська національна революція 1917–1921 рр. Причини поразки та уроки української національної революції 1917–1921 рр. Значення національної революції для формування української свідомості. Українське суспільство у міжвоєнний період (1921–1939): утвердження тоталітарного режиму та боротьба за Українську державу.

Україна в роки Другої світової війни (1939-1945 рр.). Окупаційний режим на українських землях. Евакуація населення та промисловості. Життя цивільного населення під окупацією. Нацистська окупаційна доктрина.

Суспільство України в період післявоєнної відбудови 1945 - початок 1950 рр. Особливості суспільно-політичного життя у післявоєнний період. Намагання радянської влади створити уніфіковану суспільну верству – «радянський народ», «закрите суспільство». Соціально - політичний розвиток України в період «Хрущовської відлиги». Українське суспільство у 70 – 80-х рр. XX століття. Суспільно-політичні процеси в Україні у 1985-1991 рр. «Горбачовська перебудова» та її вплив на суспільно-політичні процеси в Україні.

Суспільно-політичні трансформації у незалежній Україні. Сучасний український соціум: проблеми трансформації. Національні меншини та їх правовий статус у сучасній Україні. Міграція нацменшин: євреї, німці, греки, кримські татари. Регіональний вимір національного процесу в Україні. Національні процеси і глобалізація.

Розділ 2. ЗАГАЛЬНА СОЦІОЛОГІЧНА ТЕОРІЯ

Соціологія як наука про суспільство. Критерії та структура соціологічного знання. Поняття «парадигми» та її роль в соціологічному пізнанні. Суспільство як система. Суспільні відносини і зв'язки. Ознаки суспільства. Соціальне і суспільне. Типи соціальних зв'язків. Соціальні групи. Девіація і соціальний контроль.

Соціальна теорія особистості. Суспільна сутність особистості. Антропосоціогенез. Теорія ідентичності. Сутність процесу соціалізації. Типи соціалізації. Поняття соціальної ролі та соціального статусу. Агенти соціалізації. Референтні групи. Соціальна дія та соціальна взаємодія. Суспільна модернізація. Поняття суспільного ідеалу. Соціальні рухи, їх природа та типи. Цикли соціальних рухів.

Глобалізація та глокалізація. Співвідношення індустріального та постіндустріального суспільства. Теорії «суспільства знань» та «інформаційного суспільства». Теорія кінця історії.

Соціологія культури. Матеріальна та духовна культура. Соціальні функції культури. Сутність субкультури та контркультури. Елітарна та популярна культура. Культурні конфлікти. Соціокультурне середовище. Економічна соціологія. Соціально-економічні моделі суспільства. Ринок як соціальний інститут. Економічна мотивація. Соціологія торгівлі. Власність як соціальний феномен. Соціологія праці та виробництва. Людина у виробничих відносинах. Праця як вид соціальної діяльності. Споживання як соціальна поведінка індивіда. Особливості соціологічного вивчення потреб.

Розділ 3. МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Місце прикладної соціології в системі соціологічного знання. Соціологічні заклади України. Надійність та валідність методів дослідження. Програма дослідження, визначення генеральної сукупності і вибірки, інструментарій, збір інформації, обробка та аналіз даних, оформлення одержаних результатів. Типові помилки в розробці програми соціологічного дослідження. Класифікація методів.

Етапи роботи із замовником. Процедури розробки інструментарію та його підготовка. Пілотажне дослідження, його призначення та особливості.

Аналіз генеральної сукупності і процедури побудови її моделі. Основні поняття вибіркового методу. Одиниці вибору та одиниці спостереження. Загальні принципи побудови вибіркової сукупності: районування, стратифікації, кластеризації, типовості та квот.

Методологічні принципи використання методу опитування. Основні види опитування, їх переваги, особливості застосування, межі

можливостей. Анкетування та його види. Класифікація запитань. Побудова анкети, її оформлення. Інтерв'ювання. Основні види інтерв'ю, їх сутність і характерні особливості, етапи підготовки і проведення. Добір і підготовка інтерв'юєрів, вимоги до них.

Поєднання опитування з іншими методами збирання соціологічної інформації. Обробка, аналіз і узагальнення інформації, одержаної методом опитування. Особливості процедур первинної обробки анкет, одержаних в процесі безпосереднього поштового опитування і опитування у пресі. Аналіз мотивів відмови респондентів від участі в соціологічному дослідженні.

Розділ 4. СОЦІАЛЬНА СТРУКТУРА СУСПІЛЬСТВА

Становлення структурного підходу в соціальних науках. Використання знань про соціальну структуру в описових та пояснювальних дослідженнях. Структурна композиція суспільства, його рівні. Інтерпретація соціальної структури в соціології М. Вебера. Принцип вибіркової спорідненості в поясненні макроструктури. Синтетична теорія класово-статусної структури суспільства та її розвиток в соціології ХХ-поч. ХХІ ст. Основні виміри соціальних класів і статусних груп у концепції М. Вебера. Теорії структурної генези та двоїстості соціальних структур Е.Гіденса, П.Бурдьє. Теорія «конвенцій» (Л. Тевено), «систем соціальних правил» (Т. Бьорнс) та мережева теорія раціональної дії Дж. Коулмена.

Особливості сучасних міграційних процесів та їх вплив на соціальну структуру. Поняття класу в соціології. Розвиток учення про класи в соціології марксизму. Концепція класу М.Вебера. Класові схеми Е. Райта, Ф. Паркіна, Р.Дарендорфа, Е.Гіденса, Д.Голдторта. Сучасні теорії класів. Стратегії дослідження класової стратифікації: «суб'єктивний метод», метод «оцінки репутацій», метод «класової ідентифікації». М. Фуко: класова боротьба без класів. П. Бурдьє: клас і габітус. Застосування концепції П. Бурдьє для аналізу структури пострадянського суспільства. Нові форми зайнятості та їх соціальні наслідки. Методологія П. Бурдьє вимірювання економічного, культурного та соціального капіталів.

Соціальний обмін як основа механізму відтворення соціальної структури і соціальних відносин.

Ціннісні параметри соціальної структури і базові соціологічні методології їх дослідження (Р.Інглгардт, Ш. Шварц, Г. Гофстеде). Порядки обґрунтування цінності (Л. Тевено). Соціокультурні середовища та способи їх дослідження.

Поняття соціального статусу. Статусна неконсистентність та її чинники (концепція Г.Ленського). Поняття соціальної ролі. Соціологічна теорія ролей особистості(Дж. Г. Мід, Р. Лінтон). Соціальна стратифікація

як спосіб диференційного аналізу суспільства. Основні ознаки соціальної стратифікації (Б. Барбер).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основний

1. Богомаз К.Ю. Новітні соціологічні теорії: Хрестоматія: навч. посіб. – Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2011. 325 с.
2. Болотіна Є.В. Соціологія. Курс лекцій. К.: Кондор, 2009. 549 с.
3. Гіденс Е. Соціологія. / Е. Гіденс; пер. з англ. . К. : Основи, 2014. 726 с.
4. Кузьмук О. Середній клас в українському суспільстві: перспективи теоретичного та емпіричного дослідження: монографія. Луцьк. Вежа ДРУК, 2017 172 с.
5. Литвин В.М. Історія України: Навчальний посібник / В.М. Литвин, В.М. Мордвінцев, А.Г. Слюсаренко. К., 2008.
6. Лукашевич М. П., Туленков М. В. Соціологія. Заг. курс: Підручник. К.: Каравела, 2017. 324 с.
7. Пірен. М.І. Загальна соціологія: підручник для студентів ВНЗ. К.: Персонал, 2014. с. 76-104.
8. Симончук О. Соціальні класи в сучасних суспільствах: евристичний потенціал класового аналізу. К.: Інс-т соціології НАН України, 2018. 451 с.
9. Яковенко Н. Вступ до історії / Н. Яковенко. К.: Критика, 2007. 368 с.

Додатковий

10. Гидденс Э. К социологическому сообществу! // Социс. 2007. № 9. С. 4-5.
11. Зюкова І.О. Потенціал маркетингових досліджень // Економіка. Фінанси. Право. 2017. № 4. С. 3-7.
12. Кравченко Е. И. О бремени и соблазнах социологического мышления / Е. И. Кравченко // Социологические исследования. – 2016. № 8. С. 102 - 110.
13. Соціологія глобалізації. Навчальний посібник. / Култаєва М.Д., Прокопенко І.Ф., Радіонова І.О., Троцько Г.В. / За редакцією Култаєвої М.Д. – Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2018. 207 с.
14. Штомпка П. Модернизация как социальное становление (10 тезисов по модернизации) / Петр Штомпка // Экономические и социальные перемены: факты, тенденции, прогноз – 2013. – № 6 (30), – С. 119-126. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/modernizatsiya-kak-sotsialnoe-stanovlenie-10-tezisev-po-modernizatsii>.
15. Шаповал Ю.І. Україна ХХ століття: Особи та події в контексті важкої історії / Ю.І. Шаповал. К.: Генеза, 2001. 557 с.

Інтернет-ресурси

16. Електронна бібліотека Інс-ту соціології НАН України. Режим доступу:
[// I – soc. com/ua /institute/ el.php](http://i-soc.com.ua/institute/el.php)
17. Інформаційний і пошуковий портал з соціальних наук Social Science Hub:www.sshub.com
18. Інтернет ресурси для соціологів (The Wadsworth Sociology Resource Center): [http: // sociology. wadsworth.com/](http://sociology.wadsworth.com/)
19. Домашня сторінка інтернетового журналу «Sociological Research Online»: [http: // www.socresonline.org.uk/](http://www.socresonline.org.uk/)
20. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
21. <http://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Links/History.html> - «Мислене древо» – українські інформаційні ресурси для науки та освіти
22. <http://www.istpravda.com.ua> – історичний портал «Історична правда»

КРИТЕРІЇ

оцінювання знань на вступному фаховому випробуванні для здобуття освітнього ступеня «бакалавр»

1. Загальні положення

Мета фахового випробування – оцінити відповідність знань, умінь та навичок вступників вимогам програми вступного фахового випробування.

2. Структура екзаменаційного білета

Екзаменаційний білет з фахового випробування складається з 50-ти закритих тестових завдань.

3. Критерії оцінювання

- Рівень знань оцінюється за 200-бальною шкалою.
- Виконуючи тестове завдання, вступнику слід обрати одну правильну відповідь.
- Правильна відповідь на тестове завдання оцінюється у 4 бали, а неправильна – у 0 балів.
- Вступники, які отримали менше 100 балів, до наступних випробувань не допускаються та участі у конкурсі не беруть.